

Naravno da je velika istorijska ironija, što su na veliko nerazumevanje i potcenjivanje ideologije, morali da nas podsete najnoviji predstavnici desnice i ultradesnice, Donald Tramp („fake news", lažne vesti), i Kembridž Analitika („facebook", eksploatacija straha). Još veća je istorijska ironija, što od ovog nerazumevanja i potcenjivanja, nisu patili Karl Marks i Fridrih Engels, kritičari nemačke idealističke filozofije, i očevi osnivači dijalektičkog materijalizma. Upravo suprotno, najdubljem razumevanju ideologije, oni su, još danas davne 1846., u Nemačkoj ideologiji, dali najveći doprinos.

U rasvetljavanju i otklanjanju rečenog nerazumevanja i potcenjivanja, ključne su dve suštinske i najtešnje povezane odrednice ideologije. Prva je interakcija/promena/produkcija. Druga je mera.

Najpre, o interakciji, promeni i produkciji. U takozvanoj klasičnoj nemačkoj idealističkoj filozofiji, Imanuela Kanta, G. V. F. Hegela i Ludviga Fojerbaha, čiji su Karl Marks i Fridrih Engels bili najpre sledbenici a zatim kritičari, reč je o jednoj od najstarijih i najznačajnijih filozofskih relacija, onoj između subjekta i objekta. Danas kažemo, o interakciji između subjekta (čoveka) i objekta (stvarnosti). A u ovoj interakciji, o promeni odnosno proizvodnji novog, promenjenog objekta, usled odgovarajućeg delovanja subjekta. Suštinski prigovor Karla Marksa i Fridriha Engelsa, upućen na adresu njihovih velikih učitelja i prethodnika, bio je da su ovi precenili, i time, paradoksalno, umanjili realnu moć subjekta, jer su potcenili, to jest zanemarili kompleksnost objekta.

Iz prve, najdirektnije proizilazi, druga suštinska odrednica ideologije, njena mera. U stvari, interakcija i mera su kao lice i naličje ideologije, kao njena vidljiva i uzburkana površina, i njena skrivena, unutrašnja sadržina. Ovo isto može da se kaže i ovako. Subjekt koji hoće da ostvari najviše od svoje ideje, mora da bude krajnje rigorozan, kako u poznavanju objekta kojeg hoće da menja, tako i u poznavanju sopstvenog kapaciteta za ovu svoju intenciju. Sve ostalo, iznad ili ispod ove mere, završava kao „nesrećna svest" razočaranog „idealizma" iliti nihilizma, odnosno kao tupi i samoponižavajući fatalizam iliti „materijalizam".

Za Karla Marksa i Fridriha Engelsa sve ovo nije bila tajna. Zbog toga za njih tajna nije bila ni ona slavna „kriva" odnosno „izokrenuta" svest ideologije. Za razliku od većine, u njihovo vreme, ali i danas, koji ostaju negativno fascinirani, upravo ovom i ovakvom svešću ideologije, uz istovremeno zanemarivanje, previđanje ili potcenjivanje njene reproduktivne funkcije, oni su još tada, veoma dobro znali, i za „krivost", i za „aktivnost", i za „interaktivnost" ove „krivosti" i „aktivnosti" ideologije.

Koristeći i dalje jezik starih, mogli bi reći, kako je subjekta, to jest ideologiju, kako su je razumeli Karl Marks i Fridrih Engels, i ovog puta, rehabilitovao sam objekt, to jest stvarnost, na stranu

sada ona velika istorijska ironija. Serija Altvizije koja započinje ovim tekstom, inspirisana je upravo ovom njenom neočekivanom rehabilitacijom. Četiri puta četiri kolumne ove serije bave se ideologijom kao takvom i njenim aktuelnim, veoma koloritnim spektrom. U ovoj i u naredne tri kolumne, koje čine prvu, uvodnu četvorku ove serije, zumiraju se njene danas skoro zaboravljene konceptualizacije, u sledećoj, drugoj četvorci, fokus je na njenim najfrekventnijim mehanizmima, u narednoj, trećoj četvorci, fokus se pomera ka njenim glavnim, ekonomskim, društvenim, političkim i kulturnim domenima, dok poslednja, četvrta četvorka, privremeno zatvara temu, zumiranjem nekoliko njenih aktuelnih, odabranih i globalnih, dakle globalnih i lokalnih primera.

Milan POPOVIĆ